

PANDOLO

Prijateljski turnir v tradicionalni istrski igri pred Slovenskim etnografskim muzejem

Tjaša Zidarič

275

Na ploščadi pred Slovenskim etnografskim muzejem smo v sodelovanju z nosilci nesnovne kulturne dediščine v avgustu 2014 priredili prijateljski turnir v *pandolu*, tradicionalni istrski igri, v kateri dve ekipi tekmujeta v osvajanju ozemlja. Marca 2013 je bila igra vpisana v Register žive kulturne dediščine, tri društva s Primorske pa evidentirana kot nosilci, ki dediščino svojih prednikov ohranjajo tudi na tovrstnih prireditvah. Po izvoru *pandolo* velja za pastirsko igro, predhodnico bejzbola in kriketa, ki so jo pri nas otroci in mladina do šestdesetih let 20. stoletja igrali na dvoriščih, ulicah in trgih istrskih vasi in mest. Ime je igra dobila po ošiljeni leseni paličici *pandolo*, ki jo igralci odbijajo z leseno palico *maco* in tako osvajajo igrišče. Od leta 1993, ko so igranje *pandola* oživili s prvim uradnim turnirjem v Kopru, pa do danes si igralci aktivno prizadevajo za ohranjanje igre kot dela kulturne dediščine slovenske Istre. Ob oživitvi je *pandolo* postal športna igra z zapisanimi pravili, ki jo ekipe igrajo na urejenih igriščih. Igranje *pandola* se je iz obalnih mest razširilo tudi v Prekmurje.

Predstavitve tekmovalnih ekip na turnirju Slovenskega etnografskega muzeja (Foto: Tjaša Zidarič)

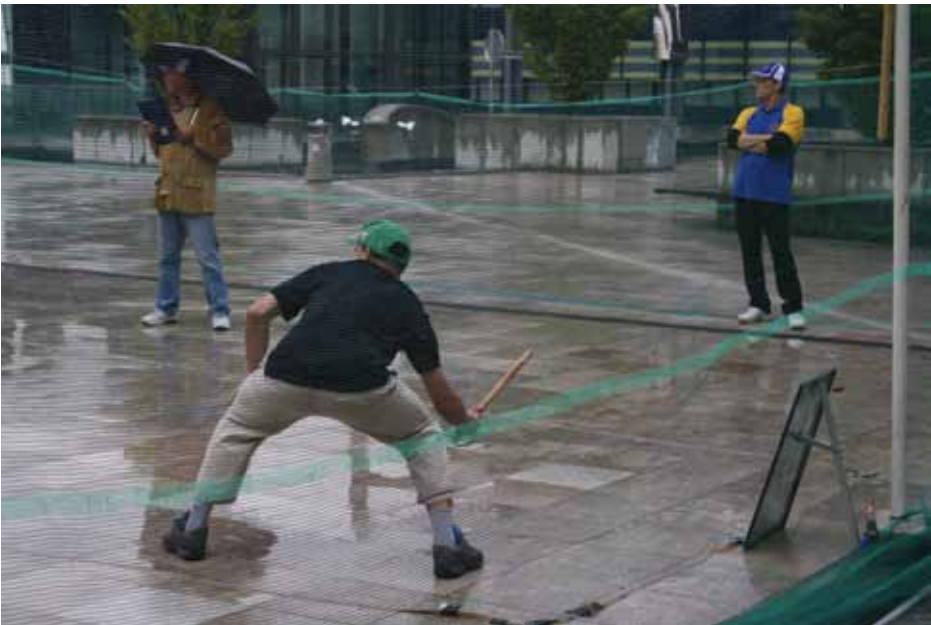
Slovenski etnografski muzej je leta 2011, ko ga je za to pooblastilo Ministrstvo za kulturo, postal Koordinator varstva žive kulturne dediščine. Slovenija je Unescovo Konvencijo o varovanju nesnovne kulturne dediščine ratificirala leta 2008 in jo vključila v novonastali Zakon o varstvu kulturne dediščine, ki je pred tem vključeval le nepremično in premično kulturno dediščino. Poglavitni nameni Konvencije so spoštovanje, varovanje in dvig zavesti o pomembnosti nesnovne kulturne dediščine. Kot Koordinator je muzej odgovoren za implementacijo ciljev Konvencije, kar vključuje tudi vzpostavljanje programov za povečanje prepoznavnosti in ozaveščenosti javnosti o nesnovni kulturni dediščini ter sodelovanje in ohranjanje stika z nosilci v Register žive kulturne dediščine vpisanih enot. Ciljna publika raznovrstnih programov vključuje najširši spekter javnosti, ki ji predstavljamo različne izraze nesnovne kulturne dediščine z namenom ozaveščanja, spodbujanja medsebojnega priznavanja in spoštovanja človekove ustvarjalnosti.

Kot eno izmed tovrstnih dejavnosti smo na muzejski ploščadi priredili tudi tekmovanje v *pandolu*, ki so si ga obiskovalci v slovenski prestolnici lahko ogledali že drugo leto zapored. Prvič smo predstaviteni turnir v Slovenskem etnografskem muzeju predstavniki Koordinatorja v sodelovanju z nosilci organizirali v maju 2013. Dogodek je bil namenjen promociji te nesnovne kulturne dediščine, obenem pa smo z njim obeležili tudi 10. obletnico Unescove Konvencije. S turnirjem, na katerem so se pomerile ekipe igralcev s Primorske in iz Prekmurja, so igralci odprli tekočo sezono ter obenem igro prvič igrali v Ljubljani. Po zaključku turnirja in razglasitvi rezultatov so se v igranju *pandola* lahko preizkusili tudi obiskovalci, sodelujočim ekipam pa smo podelili zahvale in simbolična darila. V skladu z željo nosilcev, da bi turnir v igranju *pandola* na muzejski ploščadi organizirali tudi v prihodnje v sklopu vsakoletnih turnirjev in ga poimenovali Turnir Slovenskega etnografskega muzeja, smo dogodek leta 2014 ponovno priredili. Na tekmovanju se je pomerilo šest ekip igralcev s Primorske, iz Pule in Ljubljane. Formirala se je nova ljubljanska ekipa, v Ljubljani pa je prvič gostovala tudi ekipa pripadnikov italijanske manjšine iz Pule. Po dogodku smo razglasili rezultate in sodelujočim ekipam podelili priznanja za sodelovanje.

Za uspešno izvedbo obeh dogodkov so bili v veliki meri zaslužni prav nosilci s svojo angažiranostjo, ki so zagotovili vse potrebno za njuno izvedbo. Medijska pokritost dogodka v letu 2013 je bila zelo dobra, o turnirju v *pandolu* na ploščadi SEM so pisali v člankih Dela, Nedela in Dnevnika, kjer so igro predstavili kot posebnost, ki smo si jo prvič lahko ogledali tudi v Ljubljani, kot eno redkih športnih aktivnosti, ki se jih komercializacija še ni dotaknila, in celo kot potencialni olimpijski šport. Dogodek v letu 2014 je bil zaradi slabega vremena sicer deležen manjše medijske pozornosti, kljub temu pa so v času tekmovanja *pandolo* predstavili v intervjuju v Slovenskih novicah in Nedeljski reportaži Radia Slovenija.

Predvsem je organizacija raznovrstnih aktivnosti v zvezi z dediščino lahko nosilec v pomoč pri njenem predstavljanju in ohranjanju. Prav nosilci so

tisti, ki znanja, veščine, prakse ali predstavitve nesnovne kulturne dediščine nenehno znova poustvarjajo in prenašajo iz roda v rod in so tako ključnega pomena za njeno ohranjanje. Priznanje skupnosti, njihovih praks in znanja onkraj običajnih regionalnih meja pripomore k prepoznavanju pomembne vloge njihove ustvarjalnosti, ki bogati kulturno raznolikost. Nesnovna kulturna dediščina je del življenja vseh nas in nam nudi vpogled tako v zgodovino kot tudi v način življenja sedanjih skupnosti. Z organiziranim turnirskim igranjem *pandola* kot delom kulturne in športne dediščine v slovenskem prostoru nosilci ohranjajo in prenašajo znanje tradicionalne istrske igre. V lokalni skupnosti ima igra *pandolo*, igranje katere se je prenašalo iz roda v rod, povezovalno vlogo, pripomore h krepitvi lokalne in v zadnjih letih tudi širše nacionalne identitete ter prispeva k posebnosti in pestrosti območja, na katerem se igra. Želja nosilcev je, da bi se *pandolo* nekoč umestil med olimpijske športe. Uspešno izvedena dogodka sta jim bila zato v pomoč tako pri promociji igre z objavami v nacionalnem časopisju kot tudi njeni popularizaciji, saj je bil *pandolo* prvič predstavljen tudi v Ljubljani.

Turnir v igranju *pandola* na ploščadi Slovenskega etnografskega muzeja (Foto: Tjaša Zidarič)

V sedanjosti je nesnovna kulturna dediščina vse bolj cenjena in priznana, ne le kot del lokalne in nacionalne, temveč tudi kot del svetovne dediščine. Nosilci, lokalne skupnosti in pristojne ustanove jo kot del svoje identitete varujejo in znanja prenašajo na nove generacije. Tudi Slovenski etnografski muzej kot Koordinator varstva žive kulturne dediščine si v sodelovanju z nosilci prizadeva za popularizacijo in promocijo nesnovne kulturne dediščine in tako prispeva k

ozaveščenosti o njenem pomenu in funkciji, k njenemu ohranjanju in pozitivnemu vrednotenju znotraj lokalne skupnosti, v slovenskem prostoru in tudi širše.

278

Skupinska fotografija po razglasitvi rezultatov in podelitvi priznanj (Foto: Karin Favento)